

Guies
per a
un consum
responsable de
productes forestals

Compres públiques ecològiques

2

**Manual per convertir el seu Ajuntament
en Amic dels Boscos Primaris**

Juliol 2004

Greenpeace Madrid

San Bernardo, 107. 28015 Madrid
Tel.: 91 444 14 00 - Fax: 91 447 15 98
información@greenpeace.es

Greenpeace Barcelona

Ortigosa, 5 - 2º 1º. 08003 Barcelona
Tel.: 93 310 13 00 - Fax: 93 310 51 18
barcelona@greenpeace.es

Greenpeace Palma de Mallorca

Carrer dels Blanquers, 1
La Calatrava 07001 Palma, Illes Balears
Tel.: 971 724 161 - Fax: 971 724 031
palma@greenpeace.es

Textos: Greenpeace España

Maquetació: De·Dos, espacio de ideas

*Imprès en paper 100 % reciclat
i lliure de clor.*

Introducció

Aquest document formula la proposta de Greenpeace als ajuntaments que volen realitzar un consum responsable de productes forestals (fusta, paper, etc.) i contribuir així a millorar la gestió dels recursos naturals del planeta.

El consum de l'Administració pública té una gran capacitat d'estimular l'oferta de productes i serveis més sostenibles. Mitjançant aquestes compres "verdes", els municipis poden ser protagonistes de la tasca de frenar la mala gestió forestal, la tala il·legal o la desforestació dels boscos del planeta.

És el cas dels boscos primaris –els últims boscos verges encara no explotats–, la destrucció accelerada dels quals a l'Àfrica Central, a l'Amazònia, a Sibèria,

al Canadà o a Finlàndia arriba a les nostres fronteres convertida en fusta massissa, portes o paper per a impressió i escriptura, productes que són consumits a l'Administració pública municipal.

Per aquest motiu, aquest document estimula els ajuntaments, perquè es converteixin en subjectes actius a la campanya de Greenpeace en defensa dels boscos primaris.

Com a complement a la present guia, Greenpeace Espanya va publicar al maig del 2004 el document "Què és un certificat forestal", que pot ajudar a polítics i tècnics municipals a entendre com la certificació forestal del FSC està col·laborant en la millora de la gestió forestal dels boscos del planeta.

Per què són importants les compres públiques?

Segons estimacions de la Unió Europea, la despesa que es fa des de l'Administració local, regional, nacional i europea en subministraments, obres i serveis s'apropa al 14% del PIB de la Unió Europea –equivalent a més de la meitat del pressupost d'Alemanya. A Espanya el sector públic compra béns i serveis per un import de més de 66.000 milions d'euros l'any. Un 60% d'aquesta despesa correspon als ens locals.

Les obres, subministraments i serveis contractats per l'Administració, les entitats locals incloses, són ja un important instrument per crear un mercat viable de productes respectuosos amb el medi ambient. El gran volum d'articles comprats (per exemple, subministrament de material d'oficina), o les obres contractades animen els proveïdors, productors o contractistes a elaborar productes respectuosos amb el

medi ambient, reduint així l'impacte mediambiental de certs articles o processos productius.

Si s'hi impliquen polítiques d'adjudicacions ecològiques poden aconseguir-se alguns objectius ambientals com promoure l'ús d'energies renovables, retirar l'ús del PVC, consumir racionalment els recursos hídrics, reduir les emissions de CO₂, o prohibir la fusta que prové de tals il·legals i/o destructives.

Adjudicacions públiques i fusta certificada

Com en l'etiquetatge d'altres productes, la certificació forestal es recolza en el fet que existeix un moviment creixent encaminat a utilitzar el mercat per a promoure un model social més sostenible. Partint de l'etiquetatge dels productes de la fusta, s'assegura als consumidors que els productes que adquireixen han estat produïts en boscos ben gestionats, ajudant d'aquesta manera a desenvolupar mercats per a aquests productes i assegurant, en última instància, incentius suficients als productors que adopten pràctiques sostenibles de gestió forestal.

L'objectiu de la certificació forestal és garantir als consumidors que el producte que adquireixen procedeix de la gestió sostenible des de tots els punts de vista: social, econòmic i ambiental. En aquest sentit, el sistema de certificació forestal del Consell de Certificació Forestal (Forest Stewardship Council o FSC) és el sistema amb major credibilitat i en referència al qual s'ha arribat al major grau de consens entre els diferents agents implicats.

La certificació FSC proposa, des del consens, el sistema més coherent amb els tres principis essencials per a una gestió forestal sostenible: que sigui econòmicament rendible, socialment beneficiosa i ecològicament apropiada, sobre la base del que es va acordar internacionalment als Principis i Criteris a les Guies del FSC per a certificadors. Aquests Principis i Criteris s'inspiren a la cèlebre "Declaració dels Boscos" aprovada a la Cimera de Rio de 1992, i són aplicables a tots els tipus de boscos (tropicals, boreals i càlids) que siguin utilitzats per a subministrament de fusta per a la indústria.

Les adquisicions públiques en les quals es demanda un certificat forestal als seus plecs de condicions tècniques poden ser una bona manera de donar suport a la lluita contra la desforestació, la tala il·legal o la pèrdua de biodiversitat. Els organismes públics poden i han de crear un mercat important per a la fusta i el paper certificats.

La urgència de salvar els últims boscos primaris

Els boscos primaris són grans extensions d'ecosistemes forestals testimonis del que van ser els boscos originals del planeta, que no han estat transformats o alterats per l'activitat humana industrial. Tenen una importància vital per al planeta i els seus habitants. Però estan desapareixent ràpidament i de manera irreversible. Cada dos segons desapareix o s'altera una superfície de bosc primari equivalent a un camp de futbol.

Segons l'Institut per als Recursos Mundials (WRI, World Resources Institute) els boscos primaris són "fronteres forestals", grans superfícies contínues de bosc original intacte, la dinàmica i evolució del qual depèn del règim de perturbacions naturals, amb nul·la o escassa intervenció humana, sense activitat industrial a gran escala, i suficientment grans per a garantir la supervivència de poblacions viables de tots els sers vius, incloses espècies migratòries.

El 80% d'aquests boscos han estat ja destruïts o alterats. El 20% restant està amenaçat per diferents causes (explotació petrolera, mineria, grans embassaments, infraestructures), essent l'explotació forestal a gran escala, en gran part il·legal, la principal causa d'amenaça a nivell planetari.

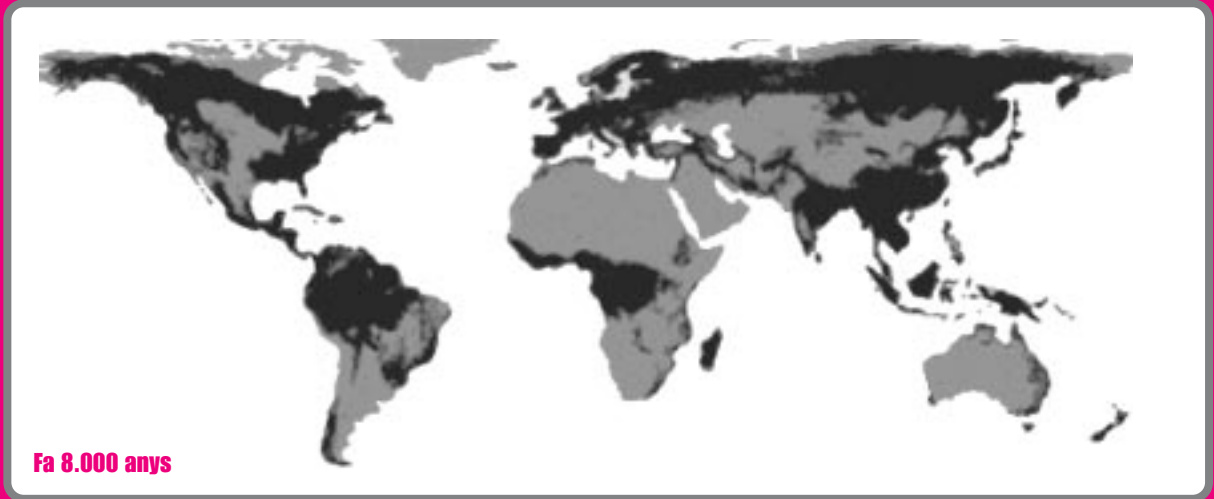
Aquests boscos primaris cobreixen només el 7 % de la superfície terrestre, mantenint, com a mínim, la meitat de les espècies de plantes i animals terrestres del món, moltes de les quals encara no han estat descobertes per la ciència.

Els boscos primaris són també la llar de comunitats indígenes i poblacions tradicionals que viuen del bosc. Conservant els boscos primaris també estem mantenint cultures, llengües, coneixements i maneres de subsistir importants per a tots. I totes aquestes persones tenen dret a una llar.

A part de demanar una xarxa d'espais protegits extensa i representativa a les regions amb boscos

primaris i el reconeixement dels drets indígenes sobre els seus territoris, Greenpeace dóna suport a l'ús sostenible dels boscos primaris mitjançant una gestió forestal certificada per entitats independents i amb criteris ambientals i socials exigents, com els del Forest Stewardship Council (FSC).

Superfície forestal original

Últims boscos primaris

Font: World Resources Institute, 1997

Com convertir el seu ajuntament en Amic dels Boscos Primaris?

Conscient dels problemes que poden tenir les administracions públiques a l'hora de canviar la seva política de compres, Greenpeace suggereix una sèrie esglaonada i progressiva de mesures.

FASE 1: APROVAR LA DECISIÓ EN EL PLE I FER-HO PÚBLIC

- Aprovació al Ple municipal d'una declaració institucional.

FASE 2: DESENVOLUPAR LES INSTRUCCIONS ALS SERVEIS I EXPLICAR LES MESURES ALS TÈCNICS

- Adoptar una política de subministrament de productes forestals mitjançant instruccions clares i precises per a la redacció dels plecs.
- Formar els responsables municipals que prenen decisions en aquest àmbit.
- Informar els subministradors i contractistes de l'ajuntament de la decisió presa i els nous requeriments.

FASE 3: DISSENYAR UN PLA D'ACCIÓ

- Adoptar un procés esglaonat i amb calendari per posar en pràctica la nova política de compres de productes certificats, per a:
 - Eliminar progressivament els productes forestals procedents de boscos primaris, si no són certificats pel FSC.
 - Crear una demanda de productes reciclats o FSC.
 - Traslladar a subministradors i contractistes la nova política municipal.
- Començar a documentar la procedència dels productes forestals que compra o utilitza anualment l'ajuntament.
- Elaborar una memòria anual que avalui les fites aconseguides.

FASE 1

APROVAR LA DECISIÓ AL PLE I FER-HO PÚBLIC

El procés comença amb una declaració institucional del Ple municipal expressant l'objectiu municipal de comprar únicament productes respectuosos amb els boscos primaris. A l'annex 1 es proposa un text per a aquesta declaració similar a l'aprovat per altres ajuntaments.

En aquesta declaració s'exposen les intencions, i alhora aquesta actua com a patró per a avaluar el procés.

S'informa públicament per donar a conèixer la decisió a la ciutadania.

FASE 2

DESENVOLUPAR LES INSTRUCCIONS ALS SERVEIS I EXPLICAR LES MESURES ALS TÈCNICS

Un cop presa la decisió i feta pública, és important informar a tots els tècnics i responsables municipals de les conseqüències de l'acord.

L'objectiu prioritari ha de ser eliminar el consum de fusta i paper procedent de boscos primaris de la seva cadena d'aprovisionament. A això hauria de seguir l'adquisició de productes de fonts gestionades de manera sostenible per a la societat i el medi ambient. La política adoptada ha de reconèixer que, en aquest moment, l'única manera d'estar segurs d'aquesta adquisició és la certificació forestal del FSC.

Als annexos 2 i 3 es proposen texts (per a productes de fusta i paper, respectivament) orientatius per a les instruccions als serveis tècnics municipals, seguint els models posats en pràctica per altres ajuntaments.

És important convocar una reunió o jornada de formació amb totes aquelles persones que prenen decisions a l'hora de contractar obres o encarregar subministraments als diferents departaments d'urbanisme, parcs i jardins, serveis funeraris, ensenyament, cultura, etc. En aquesta reunió o jornada hi poden ser presents representants d'ONG amb experiència en el tema.

Per conèixer el consum actual de fusta, paper i altres productes forestals, es necessitarà identificar les

empreses subministradores i l'origen dels productes que consumeixen. Això requerirà la cooperació de totes les baules de la seva cadena d'aprovisionament. Als annexos 3 i 4 es proporciona una carta model i un formulari de cadena de custòdia per a entregar a les empreses que treballen per a l'ajuntament.

Comuniqui les seves intencions de manera clara als seus proveïdors, ja que també són part interessada en aquest procés. Suggerim que els escrigui per demanar-los una declaració firmada, utilitzant el model de formulari de verificació de la cadena de custòdia, en la qual es detallarà la següent informació:

- Quins productes els compra.
- Els noms de les empreses que proporcionen aquests productes.
- De quina fusta o tipus de paper estan fabricats i de quin país procedeixen els productes o la fusta.
- Quin percentatge de fibra reciclada i/o certificada o sense certificar hi ha en els productes de paper, i quin sistema de certificació acredita si el producte és bo (per exemple, FSC, PEFC, Àngel Azul, etc).
- La ubicació, regió i país dels quals prové la fibra verge d'aquests productes.
- Les garanties que vostè ha disposat per afirmar que el producte no prové de boscos primaris (per exemple, una declaració firmada dels seus proveïdors).

FASE 3

DISSENYAR UN PLA D'ACCIÓ

És important fixar-se uns objectius i un calendari ambiciós.

Acostuma a passar que no existeix informació prèvia sobre l'origen i la bondat ambiental dels subministraments que rep habitualment l'ajuntament. Per corregir aquesta manca d'informació es demanarà als serveis municipals que documentin els productes. És fonamental tenir una política de subministraments de productes de fusta i paper amb documents amb criteris establerts, on s'especifiquin els certificats requerits.

Per això, el formulari de verificació de la cadena de custòdia hauria de prevenir-lo/la de les àrees en les quals la seva cadena d'aprovisionament requereix atenció urgent.

En el cas de productes procedents de regions amb boscos primaris, només el certificat FSC és una garantia que aquests boscos no s'estan destruint.

Treballi amb els seus proveïdors per trobar solucions respectuoses amb els boscos primaris en un termini determinat. Hauria de considerar escriure clàusules contractuals que deixin clar a proveïdors actuals i futurs que el seu ajuntament no comprarà més productes forestals procedents de boscos primaris.

Cancel·li les compres de fusta, paper i altres productes d'origen forestal procedents d'empreses implicades en activitats il·legals (com la tala il·legal, el tràfic d'armes, el suborn, el contraban, la falsificació de documents, etc.), així com la compra de fusta procedent de zones de conflicte.

A la primavera del 2004, existien al nostre país 23 empreses amb certificat FSC de cadena de custòdia; és a dir, que fabriquen productes amb fusta procedent de boscos certificats pel FSC. La gamma de productes varia des de portes, persianes, mobles de

cuina i bany, terres, mobiliari urbà, paper de bobines, aparells d'il·luminació i fusteria interior i exterior.

En el cas del paper, l'única manera de garantir que la fusta i el paper provenen d'una gestió forestal responsable amb la societat i el medi ambient és comprar paper reciclat produït a partir de residus postconsum (amb el segell Àngel Azul), o bé paper amb la certificació del FSC, o bé un paper que és la combinació dels criteris anteriors.

Trobarà informació sobre les opcions d'abastiment en diverses pàgines webs assenyalades a la pàgina 13.

L'experiència mostra que els ajuntaments poden persuadir els seus proveïdors i contractistes, perquè els proporcionin productes FSC, paper reciclat..., en un període de temps relativament curt. En un principi, les empreses subministradores o contractistes poden voler cobrar un recàrrec per aconseguir que els proveïdors busquin productes que compleixin amb exactitud les seves especificacions. A l'actualitat, com a resultat dels significatius augments a la demanda d'aquests productes al mercat, s'estima que el sobrecost pot arribar com a molt, en cas d'existir, a un 3%.

Anualment es realitzarà un informe que avaluarà les compres realitzades i el grau de compliment de l'acord.

ANNEX 1

Model de declaració institucional municipal

Una de les estratègies urbanes per contribuir al desenvolupament sostenible és la reducció de l'impacte ambiental de la ciutat sobre el planeta, disminuint els valors de la petjada ecològica. En aquest sentit, un dels objectius que s'han d'atènyer és el de contribuir a la protecció dels boscos del planeta i promoure l'ús de productes forestals certificats ambientalment.

Les autoritats locals tenen una responsabilitat evident en la introducció de sistemes i productes més respectuosos amb el medi ambient i, en concret, en la introducció dels derivats de la fusta que es consumeixen com a material d'oficina (paper, mobiliari urbà), o amb les contractacions d'obres, el mobiliari urbà i dels jardins, els serveis funeraris, les oficines i d'altres.

Amb aquest motiu, l'Ajuntament de _____, a proposta de la Conselleria de Medi Ambient, vol fomentar una política de compra de fusta i paper que contribueixi a una gestió racional i un aprofitament més sostenible dels recursos naturals i, en concret, dels forestals. Per això es presenta la següent proposta, amb el compromís de:

CONTRIBUIR a la protecció dels boscos primaris i els boscos d'alt valor per a la conservació, de les espècies forestals amenaçades, evitant la compra de productes d'origen forestal procedent d'aquests boscos, si no és certificada amb certificacions independents i compromeses en termes ecològics i socials.

PROMOURE la utilització de fusta i paper que no procedeixin de l'explotació il·legal de boscos, o de tales clandestines, o de processos de producció bruta, mitjançant la compra de productes forestals amb una clara certificació de procedència i que ofereixin les mínimes garanties de protecció del medi i compliment de les Normes Internacionals de Treball i dels Drets Humans.

PROMOURE l'adquisició de fusta certificada amb certificacions que compleixin els requisits més exigents, que poden ser, segons els casos: protecció de la biodiversitat, inclosa la conservació dels boscos primaris i/o d'interès per a la conservació; la gestió forestal a llarg termini; la cadena de custòdia que garanteixi que els productes finals han estat elaborats amb fusta certificada; el reconeixement dels drets dels pobles indígenes i la seva manera de viure; la millora de les condicions laborals i socials dels treballadors i de les comunitats locals, i la participació i el consens amb les organitzacions no governamentals. Per als productes paperers, els certificats hauran d'acreditar que el paper és reciclat 100% postconsum i blanquejat totalment sense clor (TCF).

DESENVOLUPAR els criteris tècnics en una instrucció als serveis i incorporar-los als plec de condicions tècniques dels contractes municipals d'obres i subministraments

DUR A TERME accions informatives a les empreses subministradores i contractistes i al personal municipal en col·laboració amb altres ajuntaments i les organitzacions no governamentals que promocionin el comerç i consum responsable de la fusta i el paper, per tal de difondre els seus objectius, els beneficis i els resultats subsegüents.

CONSTITUIR una comissió tècnica de treball, per tal d'impulsar les accions oportunes per executar aquests plans i elaborar els informes necessaris referents a la mateixa comissió, així com els informes de gestió amb els resultats assolits.

CONVIDAR a tots els agents socials i econòmics a incorporar, igualment, criteris de sostenibilitat a la compra i ús de fusta i productes derivats.

ANNEX 2

Model de política de compres de fusta

L'Ajuntament de _____, d'acord amb la Declaració institucional aprovada en aquest sentit, vol desenvolupar una política de compra de fusta que contribueixi a una gestió racional i a un aprofitament més sostenible dels recursos forestals, i a excloure de manera immediata l'adquisició de fusta procedent d'explotacions il·legals. Amb aquest motiu, es presenta la següent mesura de Govern:

DECRET

1. L'Ajuntament promourà l'adquisició de fusta certificada amb els requisits més exigents que sigui possible. Per això demanarà un certificat forestal emès per un organisme independent. Els criteris que es tindran en compte són: la protecció de la biodiversitat, incloent-hi la conservació dels boscos primaris i/o d'interès per a la conservació; la gestió forestal a llarg termini; la cadena de custòdia que garanteixi que els productes finals s'han elaborat amb fusta certificada; el reconeixement dels drets dels pobles indígenes i la seva manera de viure; la millora de les condicions laborals i socials dels treballadors i de les comunitats locals, i la participació i el consens amb les organitzacions no governamentals.

2. Pel que fa a la contractació pública municipal, s'establirà un ordre de preferència de certificats i documents acreditatius, prioritzant aquells que ofereixin major informació sobre les característiques ambientals del producte, la sostenibilitat en la producció i extracció, i sobre els criteris socials que es requereixen en el procés d'acreditació. L'ordre serà, de major a menor:

I. Fusta o productes de fusta certificada conforme a les normes del FSC, o les normes d'un sistema equivalent que compleixi els requisits assenyalats al punt 1

II. Fusta o productes de fusta certificada per altres sistemes de certificació de gestió forestal d'àmbit nacional o regional expedits per una tercera part independent (SFI, SCA, PEFC, MTCC, AFS o equivalents).

III. Documents que acreditin que la fusta o els productes de fusta procedeixen d'empreses compromeses amb la gestió forestal sostenible mitjançant aliances i col·laboracions amb ONG i fundacions, progressant cap a una certificació de la gestió forestal. En aquest cas es demanarà una descripció de les mesures inicialment preses.

IV. En absència de qualsevol dels documents anteriors, serà imprescindible un certificat d'origen per a garantir que els productes no procedeixen de països en conflicte. Així mateix, en absència de certificats forestals es requerirà documentació que acrediti que la fusta no procedeix de tals il·legals.

3. Ja que és possible que la fusta o els productes derivats (per exemple portes, finestres...), un cop comprats, no portin físicament el segell o marca del certificat forestal, s'ha de comprovar la factura del proveïdor, on ha d'aparèixer amb claredat que s'ha subministrat fusta independentment certificada. És a dir, si no és possible mantenir la cadena de custòdia des del bosc certificat fins al consumidor final que és l'Ajuntament, s'exigiran contractes de compravenda de la fusta certificada.

ANNEX 3

Model de política de subministrament i ús de paper

L'aprofitament més sostenible dels recursos forestals implica la reutilització de les matèries primeres procedents de processos de reciclatge, com és el cas del paper.

Atesos els beneficis ambientals de la utilització del paper reciclat i els seus avantatges econòmics, i tenint en compte les recomanacions de la Comissió Europea i els compromisos ambientals de l'Ajuntament _____, es promulga el següent decret amb instruccions als serveis municipals amb l'objectiu d'impulsar l'ús de paper reciclat.

DECRET

1. El paper en raimes per a fotocopiadores, impressores, màquines de fax i escriptura manual i el paper continu per a impressores, serà obligatòriament paper reciclat.. Estaran lliures d'aquest requisit aquells documents que s'hagin de transferir als arxius municipals per a conservar-los permanentment (expedients, memòries, informes, etc.). En aquests casos, motivats per causes tècniques i no estètiques, es podrà utilitzar paper blanc procedent de fibra verge certificada d'acord amb les normes del FSC o sistema equivalent.

2. Per al material d'oficina de vida curta, com són els quaderns de notes, les llibretes, les agendes, els dietaris, etc. s'utilitzaran exclusivament productes de paper reciclat i, sempre que sigui possible, sense blanquejar.

3. Per als productes impresos d'ús quotidià (targetes professionals, sobres i carpetes d'expedients) amb el logotip municipal, s'utilitzarà exclusivament paper 100% reciclat.

4. Respecte al consum responsable de paper, es recomana la racionalització de l'ús del paper a les dependències municipals, i, en especial:

- La impressió i còpia del paper per les dues cares.
- La utilització, tant com sigui possible, dels mitjans electrònics (missatges, comunicacions i arxius) per a reduir la impressió de paper.
- L'ajustament del nombre d'exemplars o còpies d'un document a les necessitats reals.
- La recollida selectiva a les mateixes dependències dels diferents tipus de paper utilitzat (detalls, retalls, fotocopiadora, etc.).

5. Per a l'avaluació de les ofertes de subministrament de paper en raima, l'ordre de preferència d'avaluació de les ofertes serà, de més a menys:

Paper reciclat:

- I. Paper reciclat certificat amb el segell Ángel Azul.
- II. Paper reciclat amb altres certificats.

Paper no reciclat:

- I. Paper certificat seguint les normes del FSC o sistema equivalent.
- II. Paper amb el segell del Cisne Blanco i altres certificats o etiquetes.

ANNEX 5

Model de formulari de verificació de la cadena de custòdia

Nom de l'empresa d'abastiment _____

Persona de contacte _____

Tractament/Càrrec _____

Adreça _____

Tel. _____ Adreça electrònica _____

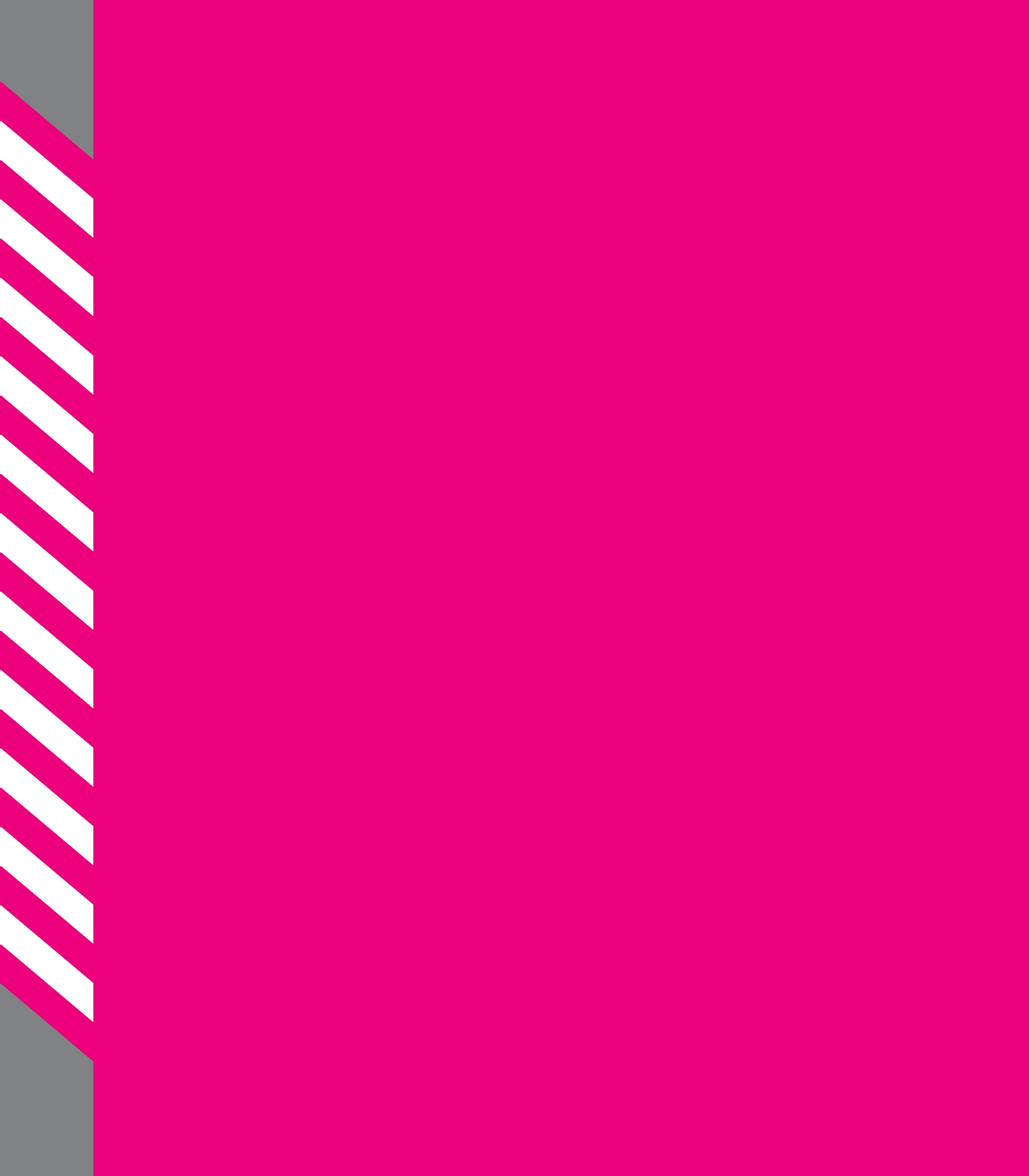
Instruccions:

1. Nom del producte que comprem a la seva empresa.
2. Certificats, segells i altres distintius que posseeix el producte, així com el percentatge de fusta no certificada / certificada i el sistema de certificació corresponent.
3. Noms de les empreses que subministren fibra de fusta verge per a aquest producte paperer. El mateix per als fabricats de fusta.
4. País de procedència de la fusta emprada i/o de la fibra de fusta verge per al producte de paper.
5. Nom de la paperera on es processa la polpa i nom del fabricant. El mateix en el cas de productes de fusta (serradora i empresa transformadora).
6. Quina garantia es dóna per a assegurar que el producte no procedeix de tals il·legals o de la degradació de boscos primaris?
7. Està el producte de paper totalment lliure de clor? Ha estat processat sense clor o elementalment lliure de clor? Quines resines / dissolvent s'han emprat en la producció d'aquest producte?
8. Signatura, data i nombre de telèfon del representant del fabricant que verifiqui l'exactitud de les dades, si és diferent del proveïdor.

Amb aquest document certifico que s'han fet tots els esforços raonables per a obtenir la informació sol·licitada, i que les dades proporcionades són completes i precises, segons el meu parer.

Nom: _____

Data: _____ Signatura: _____

GREENPEACE